

Onderwijssecretariaat van Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap
Ravensteingalerij 3 bus 7 1000 Brussel tel. 02/506 41 50 fax 02/502 12 64 info@ovsg.be www.ovsg.be

**Woordkunst
Optie toneel - voordracht –
welsprekendheid**

Middelbare graad – sectie volwassenen

Leerplan

Deeltijds Kunstonderwijs – Studierichting Woordkunst

INHOUD

Inhoud	1
1. Inleiding.....	2
2. Leerplan Verbale vorming	4
3. Leerplan Toneel	6
4. Leerplan Voordracht.....	9
5. Leerplan Welsprekendheid.....	13
6. Evaluatie.....	18
7. Literatuurlijst.....	19
8. Links op Internet.....	20

1. INLEIDING

Het leerplan Woord voor de middelbare graad sectie volwassenen is een raamleerplan. Het leerplan maakt geen onderscheid tussen de verschillende leerjaren. Het biedt de leerkrachten voldoende ruimte en vrijheid om in functie van de doelstellingen, de leerstof volgens eigen inzichten te ordenen en te spreiden over de leerjaren. De methodologische wenken zijn tips bij de concrete invulling van de leerinhouden.

1.1 Organisatie

De structuur van de middelbare graad sectie volwassenen:

Middelbare graad (3 jaar) – sectie volwassenen	
Optie Toneel	Verbale vorming + Toneel
Optie Voordracht	Verbale vorming + Voordracht
Optie Welsprekendheid	Verbale vorming + Welsprekendheid

Elke academie heeft de vrijheid om één, twee of drie opties aan te bieden vanaf de M1. Deze verschillende opties kunnen, rekening houdend met de noden van het doelpubliek en op voorstel van de leerkracht, progressief opgericht worden. Wij verwijzen hier naar de mogelijkheden om het schooljaar te organiseren, naargelang de noden van de doelgroep.

Voorbeelden

1. De optievakken (toneel, voordracht en welsprekendheid) vereisen nogal wat gemeenschappelijke basisvaardigheden (zie leerplan). In M1 en M2 kan een volledig gemeenschappelijke opleiding georganiseerd worden en dit gedurende een deel van of tijdens een volledig schooljaar. In dat geval kunnen de leerlingen vanaf het tweede trimester de optie kiezen.
2. Om de cursus Verbale Vorming geïntegreerd te kunnen aanbieden, is het wenselijk beide uren na mekaar in te richten.
3. Voor bepaalde groepen kunnen vakken modulair aangeboden worden.

Uiteraard blijft het belangrijk dat elke leerkracht differentieert en rekening houdt met de samenstelling van de klas, na bevraging van de doelstellingen die de leerlingen voor ogen hebben.

Volgens het organisatiebesluit kan een leerling in de sectie volwassenen starten op de leeftijd van 15 jaar. In uitzonderlijke gevallen en met onderlinge toestemming van leerkrachten en directie kan een leerling vanaf 12 jaar toegelaten worden tot de sectie volwassenen.

Via een toelatingsperiode kan een leerling volgens zijn kennis en kunde in de juiste optie en leerjaar geplaatst worden.

Belangrijk is te weten welk eindattest in M3 toegang geeft tot welke optie in de hogere graad.

HG 1 voordracht	getuigschrift M3 voordracht (sectie volwassenen) geslaagd zijn voor het vak voordracht M3 (sectie jongeren)
HG 1 toneel	getuigschrift M3 toneel (sectie volwassenen) geslaagd zijn voor het vak toneel M3 (sectie jongeren)
HG 1 welsprekendheid	getuigschrift middelbare graad
HG 1 literaire creatie	getuigschrift middelbare graad

1.2 Inhoud

Het geheel van doelstellingen en leerinhouden wordt het best concentrisch aangeboden. Vanuit de teksten en onderwerpen die ofwel de leerlingen ofwel de leerkrachten aanreiken, worden de leerinhouden behandeld.

De algemene doelstellingen kunnen niet van elkaar losgekoppeld worden.

Elke leerkracht wordt verondersteld een jaarplan op te stellen.

In een jaarplan worden de verschillende doelstellingen en leerinhouden binnen een leerjaar in een logische volgorde en aan de hand van de aangeboden teksten/onderwerpen gepland. Jaarplannen worden gedurende het schooljaar geëvalueerd en bijgesteld, afhankelijk van de situatie, de interesse en de vorderingen van de leerlingen.

Bij voorkeur worden de jaarplannen in onderling overleg tussen de leerkrachten opgesteld.

2. LEERPLAN VERBALE VORMING

Middelbare graad – sectie volwassenen

Basisdoelstellingen	Leerinhouden	Methodologische wenken
1. Spreekplezier		
2. Bewust worden en verwerven van een natuurlijke spreektechniek:		<ul style="list-style-type: none"> - De technische vaardigheden worden vanuit verschillende teksten en spreekopdrachten bekeken, ze zijn aanleiding tot het uitdiepen van de verschillende parameters - Bij het verwerven van de basisvaardigheden is herhaling belangrijk. Deze leidt uiteindelijk tot bewustwording en persoonlijke verwerking. - Gebruik van audiovisueel materiaal
2.1 adem – eunomie	<ul style="list-style-type: none"> - bewustwording van ruimte en lichamelijkeheid - bewust gebruik van ademhaling - eunomie bij zeggings 	<ul style="list-style-type: none"> - Ontspannings- en concentratieoefeningen
2.2 stem	<ul style="list-style-type: none"> - houding - adembeheersing - volume en resonantie - stemhygiëne en –plaatsing 	<ul style="list-style-type: none"> - Kritisch luisteren naar stemmen en naar de eigen stem (audio- en video-opnamen)
2.3 articulatie	<ul style="list-style-type: none"> - verstaanbaarheid - verhouding klinker – medeklinker 	
2.4 fonetiek	de juiste uitspraak van: <ul style="list-style-type: none"> - klinkers – tweeklanken - medeklinkers – assimilatie 	Basiskennis van het fonetisch schrift in praktische toepassingen
2.5 frasering	<ul style="list-style-type: none"> - woord- en zinsaccent - woordgebruik - adem- en andere pauzes (stiltes) - zinsstructuur, spanningsbogen binnen de tekst 	Taalzuiverheid en taalrijkdom uitbreiden d.m.v. taaltips: juiste voorzetsels, uitspraak – twijfelgevallen, voegwoorden – bijwoorden)

3. Bewustwording en beheersing van de parameters van expressie	<ul style="list-style-type: none">- articulatie,- tempo,- ritme,- toonhoogte,- volume,- spanning.	Van specifieke oefeningen naar een natuurlijke beheersing tijdens verschillende lees- en spreekoefeningen.
4. Bewustwording en beheersing van de non-verbale communicatie of lichaamstaal	<ul style="list-style-type: none">- houding t.o.v. het publiek- innerlijke en uiterlijke houding- contact- beweging/gebaar in de ruimte- parameters van expressie	Via non-verbale opdrachten

3. LEERPLAN TONEEL

Middelbare graad – sectie volwassenen

Opmerking

- Via fragmentwerk kunnen alle facetten van de doelstellingen verwerkt worden. Tot fragmentwerk behoren o.a. monologen, dialogen uit bestaand theaterwerk, film of uit geselecteerde literatuur (o.a. roman in briefvorm, verhalen). Ook improvisatie kan tot tekst en spel leiden. Afhankelijk van het doelpubliek zal het onderwerp bepaald worden.
- Leerlingen worden gevoelig gemaakt voor alle hedendaagse kunstvormen: theater, muziek, dans, beeldende kunst, nieuwe media ...
- Het is belangrijk dat elke leerling ook individuele opdrachten krijgt zodat er toch kan gewerkt worden wanneer de groep niet voltallig is. Bij voorkeur wordt de groep samengesteld met leerlingen van hetzelfde niveau.
- De leerinhouden kunnen mogelijk geconcretiseerd worden door contacten met het sociaal-cultureel leven.

Basisdoelstellingen	Leerinhouden	Methodologische wenken
1. Spelplezier		
2. Blijvende aandacht voor articulatie, stembeheersing, fonetiek	<ul style="list-style-type: none"> • zie inhoud van Verbale Vorming 	<ul style="list-style-type: none"> • in functie van de gekozen teksten
3. Exploratie van de elementaire speldomeinen: 3.1 Spelbron (de speler en zichzelf)	<ul style="list-style-type: none"> • stimuleren van de creatieve verbeelding • zoeken naar authenticiteit • stimuleren van spontaneïteit, alertheid en impuls expressie • durf: grensverleggend werken • stimuleren van verbale en non-verbale expressie 	<ul style="list-style-type: none"> • associatie- en fantasiespelen • Inlevingsspelen • startpuntimpro's (startpunt kan zijn: een situatie, emotie, personage, een woord, een zin, een beeld, een plaats, een houding, een thema enz...) • in groep vertrekken en afbouwen naar individuele oefeningen • zintuiglijke waarnemingsoefeningen

3.2 Samenspel (speler en medespeler)	<ul style="list-style-type: none"> • leren improviseren <ul style="list-style-type: none"> ○ Waarneming, aandacht ○ Openheid, acceptatie ○ Trefzekerheid 	<ul style="list-style-type: none"> • observatie - en concentratieoefeningen • geleide (onvoorziene rollen) situatiespelen en improvisaties • specifieke oefeningen naar samenspel: o.a. kooroefeningen, acceptatie-oefeningen, statusoefeningen, enz....
3.3 Vormgeving (speler en toeschouwer)	<ul style="list-style-type: none"> • bewust worden van lichamelijkheid • lichaamstaal • stemgebruik ook in combinatie met lichamelijkheid • spreken en bewegen aanpassen aan de theatervorm <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • ruimtebesef <ul style="list-style-type: none"> - afbakenen van de ruimte i.f.v. het publiek - de onbegrensde ruimte - de persoonlijke ruimte 	<ul style="list-style-type: none"> • relaxatie, losmaking • ademhaling, spanning, eunomie • ademoefeningen, brabbeltaal, blind publiek • sfeerimpro's • statusoefeningen in situaties • impro's die bewegingen stimuleren • uitvergrooten als oefening • oefeningen aan de hand van een verhaal, poëzie, muziek, beeld, monologen, dialogen, fragmentwerk uit theaterwerk of geselecteerde literatuur.
4. De exploratie van emotie	<ul style="list-style-type: none"> • streven naar authenticiteit • het vertalen van emoties in theater 	<ul style="list-style-type: none"> • o.a. acceptatie- en negatie-oefeningen • emotional memory – oefeningen
5. Creatie van de rol	<ul style="list-style-type: none"> • belevingsexploratie: individueel • relationele situatie exploratie: in relatie tot ... • fysieke en verbale karakterisering • ruimtelijke en ritmische overdracht van het verhaalparcours (de verhaallijn van het karakter in ruimte en tijd) 	<ul style="list-style-type: none"> • rolinterviews • wie, wat, waar, waarom, waartoe ... vragen
6. Aanbod van verschillend tekstmateriaal	<ul style="list-style-type: none"> • tekstanalyse en interpretatie 	<ul style="list-style-type: none"> • debatteren over en experimenteren met verschillende interpretaties en concepten

7. Ensceneren van dialogen	<ul style="list-style-type: none"> • zelf leren zoeken naar en enscenering 	<ul style="list-style-type: none"> • dialogen ensceneren vanuit improvisatie • verschillende ensceneringen van eenzelfde tekst
8. Natuurlijke zeggingskracht: de leerlingen leren de verschillende taalniveaus hanteren.		<ul style="list-style-type: none"> • aandacht voor het taalgebruik in functie van de rolinvulling of de theatervorm
9. Kritiek	<ul style="list-style-type: none"> • leren actief luisteren • leren luisteren naar zichzelf en naar elkaar • verwoorden van genuanceerde kritiek 	
10. Kennismaken met een aantal productionele aspecten van theater	<ul style="list-style-type: none"> • o.a. scenografie, kostumering, belichting, publiciteit 	
11. Confrontatie met het publiek		<ul style="list-style-type: none"> • aangepaste toonmomenten

4. LEERPLAN VOORDRACHT

Middelbare graad – sectie volwassenen

Opmerking

- De term 'voordracht' (tekstzegging of tekstoverdracht) moet inhoudelijk ruim geïnterpreteerd worden, afhankelijk van de doelgroep die men wil bereiken.
- De progressie over de leerjaren heen komt in het gekozen tekstmateriaal tot uiting. In het eerste jaar worden vooral korte teksten, mededelingen, fragmenten van monologen, dialogen en verhalend proza behandeld. Vanaf het 2^e en 3^e jaar wordt dit uitgebreid naar grotere gehelen en verschillende genres.
- Het geheel van teksten kan thematisch aangeboden worden of biedt een waaier van variaties.
- De leerinhouden kunnen mogelijk geconcretiseerd worden door contacten met het sociaal-cultureel leven.

Basisdoelstellingen	Leerinhouden	Methodologische wenken
1. Spel- en vertelplezier		
2. Blijvende aandacht voor articulatie, stembeheersing, fonetiek	<ul style="list-style-type: none"> • zie inhoud van Verbale Vorming 	<ul style="list-style-type: none"> • in functie van de gekozen teksten
3. Natuurlijke zegging		basis voor de natuurlijke zegging is de persoonlijkheid en de visie van de spreker
4. Zelfstandigheid	<ul style="list-style-type: none"> • opzoeken van 'zegbaar' tekstmateriaal • situering van teksten • verantwoording van keuze 	bronnen: poëzie, verhalend proza, journalistiek, beschouwend werk/proza
5. Tekstbegrip	<ul style="list-style-type: none"> • analyse en interpretatie van een tekst <ul style="list-style-type: none"> ○ vanuit het standpunt van de auteur ○ vanuit het standpunt van de spreker ○ vanuit de tekst ○ 	<ul style="list-style-type: none"> • kritische benadering van de media • zorgvuldig leren omgaan met bronnen (internet) • gebruik van ICT als didactisch hulpmiddel

<p>6. Verschillende vormen van tekstoverdracht</p>	<ul style="list-style-type: none"> • voorlezen • voordragen • vertellen vanuit verschillende standpunten • improviseren 	<ul style="list-style-type: none"> • verschillende teksten aanbieden die de verschillende facetten van expressie toelaten • Thema's kunnen afgesproken worden zodat leerlingen zelfstandig verzamelmappen aanleggen. • selectie en aanpassing van deze vormen in functie van de doelgroep • d.m.v. het gebruik van korte vertellende en beschrijvende teksten, teksten zonder interpunctie, informatieve teksten, nonsensteksten • een verantwoorde keuze uit de Nederlandstalige literatuur en literaire hoogtepunten uit goed vertaalde literatuur. • inspelen op de actualiteit • memoriseren van teksten: Bij volwassenen hoeft het memoriseren niet steeds een noodzaak te zijn.
<p>7. Begrip / beleving / inleving van de teksten / authentieke expressie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • het gebruik van de parameters van expressie • de waarde van de stilte • het gebruik van lichaamstaal 	<ul style="list-style-type: none"> • De uitdrukking moet geloofwaardig zijn.

<p>8. Exploratie van de elementaire speldomeinen:</p> <p>8.1 Spelbron (de speler en zichzelf)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • stimuleren van de creatieve verbeelding • zoeken naar authenticiteit • stimuleren van spontaneïteit, directheid in impuls expressie • durf: grensverleggend werken • stimuleren van non-verbale expressie 	<p>Deze aspecten uit het leerplan toneel kunnen ook binnen de optie voordracht occasioneel of systematisch behandeld worden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • associatie- en fantasiespelen • inlevingsspelen • startpuntimpro's • in groep vertrekken en afbouwen naar individuele oefeningen • zintuiglijke waarnemingsoefeningen
<p>8.2 Samenspel (speler en medespeler)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • leren improviseren <ul style="list-style-type: none"> ○ waarneming, aandacht ○ openheid, acceptatie ○ trefzekerheid 	<ul style="list-style-type: none"> • observatie- concentratieoefeningen • geleide (onvoorziene rollen) situatiespelen • allerhande improvisaties
<p>8.3 Vormgeving (speler en toeschouwer)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bewust worden van lichamelijkeid • lichaamstaal • stemgebruik ook in combinatie met lichamelijkeid 	<ul style="list-style-type: none"> • relaxatie, losmaking, statusoefeningen in situaties • ademhaling, spanning, eunomie • ademoefeningen, brabbeltaal, blind publiek • sfeerimpro's • impro's die bewegingen stimuleren
	<ul style="list-style-type: none"> • ruimtebesef <ul style="list-style-type: none"> - afbakenen van de ruimte i.f.v. het publiek - de onbegrensde ruimte - de persoonlijke ruimte 	<ul style="list-style-type: none"> • oefeningen aan de hand van een verhaal, poëzie, muziek,

9. Kritiek	<ul style="list-style-type: none">• leren actief luisteren• leren luisteren naar zichzelf en naar elkaar• verwoorden van genuanceerde kritiek	<ul style="list-style-type: none">• gebruik van video- en geluidsapparatuur• kijk- en luisteropdrachten
10. Confrontatie met het publiek	<ul style="list-style-type: none">• overgangen maken• een programma inleiden• samenstelling van repertoire	<ul style="list-style-type: none">• aandacht hebben voor het schrijven van bindteksten• op basis van improvisaties overgangen maken (verbaal en non-verbaal)

5. LEERPLAN WELSPREKENDHEID

Middelbare graad – sectie volwassenen

Opmerking

- De inhoud van Welsprekendheid omvat drie grote onderwerpen: het spreken, het gesprek en de bewustwording over vorm en inhoud. De verdeling over de drie jaren is afhankelijk van de visie die de leraar heeft ontwikkeld en vooral ook van de samenstelling en de doelstellingen van de leerlingengroep. Een aangepast driejarenplan is onontbeerlijk voor een overzichtelijke en systematische aanpak.
- De leerinhouden van Verbale Vorming en Welsprekendheid kunnen ineenvloeiën en afhankelijk van het thema binnen één geheel aangeboden worden.
- De leerinhouden kunnen mogelijk geconcretiseerd worden door contacten met het sociaal-cultureel leven

Basisdoelstellingen	Leerinhouden	Methodologische wenken
1. Spreekplezier		
2. Blijvende aandacht voor articulatie, stembeheersing, fonetiek	<ul style="list-style-type: none"> • zie inhoud van Verbale Vorming 	<ul style="list-style-type: none"> • in functie van de gekozen teksten
3. Het spreken		
3.1 Onderzoek naar persoonlijke aanleg en doelstellingen		
3.2 Interactie met het publiek	<ul style="list-style-type: none"> • oefeningen op houding en contact • ruimtebesef: persoonlijke ruimte en de ruimte in functie van het publiek 	<ul style="list-style-type: none"> • het kritisch luisteren en kijken naar nieuwsuitzendingen en duidingprogramma's met aandacht voor alle expressieve en technische parameters
3.3 Ontspanning, spanning	<ul style="list-style-type: none"> • lichaamsbeheersing 	<ul style="list-style-type: none"> • oefeningen uit de eotonie

<p>3.4 Geëngageerd spreken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de persoonlijke ervaring, - de persoonlijke mening, - de geest-drift, - de informatie, - de boodschap 	<ul style="list-style-type: none"> • oefeningen via bestaande teksten, uitgaande van persartikels, fragmenten uit verschillende genres, telkens aangevuld met een eigen bedenking. 	<ul style="list-style-type: none"> • Een map met interessante en goed geschreven teksten over verschillende onderwerpen kan geleidelijk aangroeien met inbreng van de leerlingen.
<p>3.5 Het voorlezen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • onderzoek naar de bedoeling (vertellen, informeren, becommentariëren) • verschil leestaal – schrijftaal - luistertaal 	<ul style="list-style-type: none"> • Thema's, inhouden en moeilijkheidsgraad hoeven niet gelijklopend te zijn voor alle leerlingen. • niet alle journalistiek proza is zegbaar. • inspreken van teksten bij video, film, enz... • contact met plaatselijke opnamestudio, lokale radio en regionale televisie • zoeken naar toonmomenten: contacten met plaatselijke organisaties, leesmoeders/vaders
<p>3.6 De korte improvisatie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • een persoonlijke uiteenzetting beperken qua onderwerp en tijd 	
<p>3.7 de voorbereide uiteenzetting</p>	<ul style="list-style-type: none"> • onderzoek naar de opmaak van een duidelijk plan: aanhef, betoog, slot • onderzoek naar verschillende methodes van opmaak (inductief en deductief, volgens premissen, uitgaande van een stelling of een dilemma, ...) • kritisch onderzoek naar gepaste stijlmiddelen 	<ul style="list-style-type: none"> • De inhoud van deze oefeningen is afhankelijk van de doelstellingen die de leerling voor ogen heeft en het publiek dat hij wil bereiken. • voorbereiding en presentatie van toonmomenten

4. Het gesprek		
<p>4.1 Bewustwording van luisteren en spreken</p>	<ul style="list-style-type: none"> • leren analyseren • argumenten verwoorden • gedachteninhoud op een ordelijke en duidelijke manier weergeven <ul style="list-style-type: none"> ○ structureren ○ analyseren ○ argumenteren ○ lichaamstaal • oefeningen op inleiding, poneren van een idee • het bewust worden van de rol die men speelt • een beknopt overzicht van de argumentatieleer (voorbeelden: verstands- en gemoedsargumenten, argumenteren ad rem, ad hominem, pro domo, ...) 	<p>aan de hand van</p> <ul style="list-style-type: none"> • babbeltje – debat – discussie • interview • presentatie (concert, boek, film, ...) • voorleesoefeningen met inleiding • commentaar bij video, dia's, ... • reclamespots • vergadertechnieken • bewust leren timen
<p>4.2 De leiding en de beoordeling van het gesprek</p>		

5. De presentatie		
5.1 een thematische presentatie aan de hand van spreek- en gesprekstechnieken, afhankelijk van de interessesfeer van de leerlingen en de samenstelling van de groep.	<ul style="list-style-type: none"> • Een aantal belangrijke aspecten krijgen hier verdieping en vorm binnen een thema, door de leerlingen zelf aangereikt. 	<ul style="list-style-type: none"> • De themata voor de spreekoefeningen en de gespreksoefeningen kunnen zeer uiteenlopend zijn, van concrete onderwerpen tot filosofische beschouwingen. De leerkracht hoeft niet op de hoogte te zijn van elk specialisme. Hij/zij kan wel juist oordelen over de inhoudelijke en vormelijke aspecten die behandeld worden.
5.2 Confrontatie met het publiek	<ul style="list-style-type: none"> • overgangen maken • een programma inleiden • samenstelling van repertoire 	<ul style="list-style-type: none"> • aandacht hebben voor het schrijven van bindteksten • op basis van improvisaties overgangen maken (verbaal en non-verbaal)
6. Kritiek		
	<ul style="list-style-type: none"> • leren actief luisteren • leren luisteren naar zichzelf en naar elkaar • verwoorden van genuanceerde kritiek 	<ul style="list-style-type: none"> • gebruik van video- en geluidsapparatuur • kijk- en luisteropdrachten

7. Het spel		
7.1 Exploratie van de elementaire speldomeinen:		<i>Deze aspecten uit het leerplan toneel kunnen ook binnen de optie welsprekendheid occasioneel of systematisch behandeld worden.</i>
1. Spelbron (de speler en zichzelf)	<ul style="list-style-type: none"> • stimuleren van de creatieve verbeelding • zoeken naar authenticiteit • stimuleren van spontaneïteit, directheid in impuls expressie • durf: grensverleggend werken • stimuleren van non-verbale expressie 	<ul style="list-style-type: none"> • associatie- en fantasiespelen • inlevingspelen • startpuntimpro's • in groep vertrekken en afbouwen naar individuele oefeningen • zintuiglijke waarnemingsoefeningen
2. Samenspel (speler en medespeler)	<ul style="list-style-type: none"> • leren improviseren <ul style="list-style-type: none"> ○ waarneming, aandacht ○ openheid, acceptatie ○ trefzekerheid 	<ul style="list-style-type: none"> • observatie- concentratieoefeningen • geleide- (onvoorziene rollen) - situatiespelen • allerhande improvisaties
3. Vormgeving (speler en toeschouwer)	<ul style="list-style-type: none"> • bewust worden van lichamelijkeid • lichaamstaal • stemgebruik ook in combinatie met lichamelijkeid 	<ul style="list-style-type: none"> • relaxatie, losmaking, statusoefeningen in situaties • ademhaling, spanning, eunomie • ademoefeningen, brabbeltaal, blind publiek • sfeerimpro's • impro's die bewegingen stimuleren
	<ul style="list-style-type: none"> • ruimtebesef <ul style="list-style-type: none"> - afbakenen van de ruimte i.f.v. het publiek - de onbegrensde ruimte - de persoonlijke ruimte 	<ul style="list-style-type: none"> • oefeningen aan de hand van een verhaal, poëzie, muziek,

6. EVALUATIE

Omdat sommige volwassenen eindproeven in publieke zitting erg stresserend vinden, is het mogelijk om proeven op een aangepaste manier te organiseren. Het begrip 'aangepast' is heel ruim te interpreteren. Het komt erop neer dat volwassenen op een alternatieve, minder schoolse manier geëvalueerd worden. Dat kan een proef met gesloten deuren zijn, maar bijvoorbeeld ook een optreden, een presentatie, enz....

In M1 en M2 is het evaluatiemoment vrij.

De evaluatie in M3 is een toonmoment dat eveneens projectmatig kan gebeuren. Het is een presentatie waarbij, via gevarieerde spreek-, spel- en vertelopdrachten de geciteerde doelstellingen geëvalueerd worden. Het is aan te bevelen dat de leerkracht een aantal belangrijke beoordelingscriteria voor de specifieke groep vooraf aan de jury bekend maakt. Er worden binnen de studierichting duidelijke afspraken omtrent duur en inhoud van het evaluatiemoment gemaakt.

Het toonmoment van Verbale Vorming kan geïntegreerd worden in het toonmoment van Toneel, Voordracht of Welsprekendheid maar moet afzonderlijk beoordeeld worden.

7. LITERATUURLIJST

Deze literatuurlijst biedt louter een suggestie van beschouwend werk. Naar eigen inzicht kan deze aangevuld worden.

Beckers, W., Caeckelberg B., Aandacht, een cursus welsprekendheid voor het DKO, OVSG, Brussel, 1995-1996.

de Bont, H.G., Inleiding tot de taalkunst, Agon Elsevier

Devos, Katrien, Van horizon tot ziel tot horizon, dramatische expressie, OVSG, Brussel, 1994-1995

Dieho, B., van Ginkel M., Schra, E., Speloefeningen, IT&FB, Amsterdam, 1987.

Janssens, L., Drama is de kunst, IT&FB, Amsterdam.

Johnston, K. Impro (improvisatie en theater), IT&FB, Amsterdam.

Interfederaal Centrum Vlaams Amateurtoneel, Keurig bewegen, 1980.

Kapsenberg-Zeffring, M., Stenfert Kroese, H., Creatief spel: Suggesties voor expressie door woord en gebaar, binnen en buiten het onderwijs, Cantecler, De Bilt, 1983.

Kok, M., van Overbeek, L., Toneel aan 14-jarigen, OVSG, Brussel

Lodder, G., Als er gedicht wordt, Wolters-Noordhoff.

Luyten, W., Stevens, M., Gedichten door-zien, Acco-Leuven.

Müller, W. Pantomime, een introductie voor toneelspelers, lekespelers en jeugdgroepen, Uitg. Nelissen, Overveen-Bloemendaal, 1981.

Pijper, G., Drama voor beroepspraktijk, Wolters-Noordhoff.

Rooyackers, P., Dramaprojecten, Intro, Nijkerk.

Spriet, C., Timmermans, L., Taalmozaïek: leerpakket poëzie, Standaard educatieve Uitgeverij

Stanley, S.M., Drama door improvisatie, Intro, Nijkerk.

Uyttendaele, J., Lezen – Poëzie is amusement, Manteau.

Van Dijck, M., Dramatiseren, De toneelcentrale, Bussum, 1986.

Van Dijck, M., Rosier, T., Speel d'r eens mee, De toneelcentrale, Bussem.

Vanloo, R., Is het al speeltijd?, Wolters, Leuven.

Verdoodt, F., Welsprekendheid, OVSG, Brussel, 191-1992

Way, B. Vorming door drama, Wolters-Noordhoff.

Wilmink, W., Waar het hart vol van is, Van Holkeman en Warendorf

Wilmink, W., Goedenavond, speelman, Van Holkeman en Warendorf

Wilmink, W., Koen, maak je mijn schoen?, Van Holkeman en Warendorf

8. LINKS OP INTERNET

1. Acteren en improvisatie

<http://www.theatrgroup.com/Method/>

Method acting oefeningen (Stanislavsky)

<http://suneewaterloo.ca/~broehl/improv/index.html>

Improvisatie

2. Theorie en studies

http://www.stetson.edu/departments/csata/thr_guid.html

Theatre studies

<http://www.rdg.ac.uk./globe/>

Eén van de vele Shakespeare sites; deze over The Globe

3. Algemene sites met programmatie en links

<http://www.weekup.be/>

Programma theaters en optredens in Vlaanderen

<http://vl-theatre.com/>

Worldwide virtual theatre library (veel theaterlinks)

4. Theaterstukken en literatuur

<http://www.itfb.nl/>

Theater boekenwinkel in Nederland

<http://www.theaterboekwinkel.nl/>

Theater boekenwinkel in Nederland

<http://www.dramex.org/>

Gratis stukken en eenakters in het Engels

5. Decor, belichting, grime, kostuum

<http://www.siue.edu/ITDA/>

The International Theatre Design Archive met bibliotheek van scène ontwerp, kostuum, licht en geluidsdesigns

<http://users.aol.com/nebula5/costume.html>

The costume page met zeer veel fotos en uitleg per historische periode

<http://www.costumegallery.com/research.htm>

Kostuums van de voorbije 10 eeuwen met veel fotomateriaal

http://ps.theatre.tulane.edu/Period.Styles/Period_Styles.html

Architectuur en stijlen door de eeuwen heen

<http://www.makeup-fx.com>

Persoonlijke site van een make-up artiest met veel voorbeelden

6. Drama lessen en info voor drama docenten

<http://www3.sk.sympatico.ca/erachi>

The Drama Teachers Resource Room: Lesplannen en diverse oefeningen plus drama links

<http://www.artslynx.org/theatre/thed.htm>

International theatre resources about Theatre Education

<http://school.discovery.com/schrockguide/arts/artp.html>

Links naar sites over 'arts education' in de domeinen: dans, muziek en drama